

силу, капітал, технології та ін. ТНК діють через свої дочірні підприємства і філії в десятках країн світу за єдиною науково-виробничою і фінансовою стратегією, що формується у «мозкових трестах». Вони мають потужний науково-виробничий і ринковий потенціал, що забезпечує високий динамізм розвитку. Слід добре усвідомити, що за іноземними інвестиціями стоять упровадження нових технологій, випуск нових видів продукції, новий стиль менеджменту, використання всього кращого з практики зарубіжного бізнесу.

Отже, сучасні ТНК – це економічно та інтелектуально міцні багатогалузеві компанії із філіальною системою організації. Вони мають високий ступінь централізації, їм притаманна міжнародна територіальна та галузева мобільність капіталу. З одного боку, поява таких компаній – результат розвитку міжнародних економічних відносин, з іншого – вони самі значною мірою впливають на розвиток цих відносин.

Загалом, вплив ТНК на економічну, політичну та соціальну сфери держав не можна оцінювати однозначно – позитивно або нега-

тивно. Однак, незважаючи на певну суперечливість взаємовідносин урядів і ТНК, очевидним є значний позитивний ефект від присутності міжнародних компаній в економіці країн і їх значний вплив на глобальну економіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, М. О. Гончаренко, В. А. Зленко, О. В. Зернецька, А. І. Кудряченко, Ю. М. Мацейко, В. Є. Новицький, Ю. М. Пахомов. – К. : КНЕУ, 2001. – 734 с.
2. Голикова Ю. А. Экономическая безопасность и влияние транснациональных корпораций на экономику государств / Ю. А. Голикова. – // Известия ИГЭА. – № 6 (74). – С. 125–128.
3. Щербанин Ю. А. Влияние ТНК [Электронный ресурс] / Ю. А. Щербанин. – Режим доступа: <http://neon-market.ru/523.html>. – Назва з екрана.
4. World Investment Report 2010: Transnational Corporations and Infrastructure Challenge / United Nations. – New York : Geneva, 2010. – P. 10.

УДК 338.432:330.341.1

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Н. А. Шпак

Підвищення ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств України має пріоритетне значення. Адже саме в аграрному секторі нині створюється майже третина валового внутрішнього продукту, а в сільській місцевості мешкає приблизно третина населення. Проте відсутність позитивних наслідків реструктуризації (розпаювання землі та майна) сільськогосподарських підприємств, їх низька інвестиційна привабливість і брак коштів гальмують розвиток інноваційного забезпечення цієї галузі в цілому. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності

сільськогосподарських підприємств сприятиме зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, зниженню собівартості аграрної продукції, створенню високотехнологічних робочих місць, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Стан інноваційної діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України в своїх працях досліджували вітчизняні вчені, зокрема: І. І. Вініченко, О. І. Дацій, Л. П. Марчук, П. П. Руснака, С. О. Саблука та інші, але інноваційна діяльність аграрних під-

приємств, особливо в регіональному розрізі, досліджена недостатньо і потребує ґрунтовного аналізу.

Розглянути інноваційні здобутки аграріїв України та Полтавського регіону, з'ясувати коло проблем, що гальмують інноваційний розвиток сільського господарства.

Інновації, як відомо, існують у різних формах: нові види технологій, нова продукція, новий виробничий процес. Зазвичай інноваціями вважають систему, що складається з трьох певних фаз: генерування знання; його спільне використання і поширення між потенційними споживачами; застосування цього знання для вдосконалення продукту. Інноваційна концепція Й. Шумпетера містить деякі додаткові елементи: нові ринки, вдосконалення менеджменту та ін. [1, с. 158–164].

Аграрна інновація – це різновид інновації, що реалізується в аграрному секторі економіки з метою підвищення ефективності його діяльності та забезпечення стабільного розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва.

На інноваційну активність регіонів України безпосередньо впливають такі фактори, як загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності, внутрішні поточні витрати на наукові й науково-технічні роботи, кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи, чисельність фахівців, зайнятих у науковій і науково-технічній сфері, у тому числі вищої кваліфікації, кількість вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.

Важливе значення для регіонального рівня має наявність відповідної інноваційної інфраструктури, за допомогою якої здійснюються фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів. Її складовими зазвичай є університети, наукові установи, підприємства, дослідницькі центри, органи регіонального управління, фінансові інститути, що дозволяє створити взаємозалежну сукупність відносин у системі: освіта – наукові дослідження та розробки – промислове виробництво – ринок. Законодавством України передбачене створення цілої мережі інноваційних струк-

тур: технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, інноваційних бірж, консалтингових, інжинірингових, маркетингових фірм, технологічних кластерів та інших інституцій [4, с. 108–112].

Великі агрохолдинги та корпорації залишаються ледве не єдиними структурами, які генерують інновації в сільське господарство. Аналіз свідчить, що великі економічні одиниці не тільки виробляють основні інновації, а й формують фінансову базу регіонального інноваційного процесу (рис. 1).

Переважає більшість інноваційних здобутків вітчизняних аграрних підприємств пов'язана нині із використанням наукових розробок, що сприяють інтенсифікації сільського господарства, забезпечують економію матеріальних ресурсів і гарантують підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Тому спостерігається розповсюдження інновацій, які стосуються перш за все виробництва елітного насіння, виведення нових сортів рослин, використання перспективних технологій утримання тварин, створення більш продуктивної сільськогосподарської техніки, нових засобів захисту рослин і тварин тощо. Такі інноваційні зміни не можна вважати кардинальними. Вони відображають традиційний підхід до розвитку сільського господарства як окремої галузі економіки, з метою збільшення обсягів виробництва продукції за рахунок якісного вдосконалення технологій [2, с. 56].

Інноваційна діяльність в аграрному секторі поширюється за трьома основними напрямом:

агротехнічним – застосування інтенсивних сівозмін та інших заходів прогресивних систем землеробства; використання і виведення нових високопродуктивних і скоростиглих сортів сільськогосподарських культур, порід тварин і птахів; розширення зрошення і вдосконалення способів поливу; застосування добрив, хімічних і біологічних засобів захисту рослин;

технологічним – застосування автоматичних систем машин, іншої високопродуктивної техніки; використання прогресивних інтенсивних технологій; використання нових видів тари та упаковки; розвиток засобів транспорту

Агрохолдинги і компанії в регіональному розрізі України

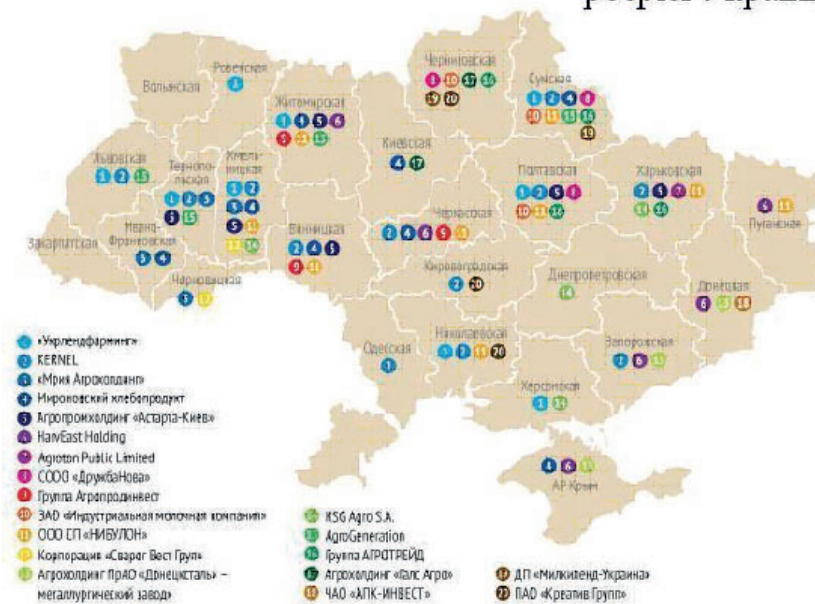

Рис. Регіональний розріз двадцяти кращих агрокомпаній України за 2012 р.

і зв'язку; розширення та поліпшення бази зберігання та реалізації продукції;

організаційно-економічним – розвиток спеціалізації і концентрації виробництва, вдосконалення керування; вдосконалення форм і методів реалізації продукції, організація праці та матеріальне стимулювання; підготовка висококваліфікованих кадрів учених і фахівців.

Розглянемо інноваційні досягнення аграрних підприємств Полтавщини. Наприклад, компанія «Белгранкорм», що спеціалізується на свинарстві, в Кобеляцькому районі утримує поголів'я більше 20 тис. свиней. На цьому високотехнологічному підприємстві управління усіма виробничими процесами повністю комп'ютеризоване: навіть племінний матеріал підбирають за допомогою спеціальних програм, а промислові відходи і стоки після складування та сепарації використовують на сільськогосподарських угіддях.

Свині на підприємстві теж високопродуктивні: із Данії та Латвії завезли маточне поголів'я порід ландрас, дюрок, велика біла. Кожна свиноматка дає на рік від 24 до 28 поросят. Щоб доглядати за елітними свинями, працівники товариства попередньо пройшли

стажування на відгодівельних комплексах у Росії та Данії.

На підприємстві підтримують спеціальний мікроклімат для свиней, проводять персональну годівлю кожної тварини залежно від стану, який контролює комп'ютерна система. Збільшення поголів'я свиней досягається за рахунок упровадження міжпородного схрещування і гібридизації. Остання суттєво підвищує продуктивність тварин і збільшує прибуток на 30 %.

Нині у молочному скотарстві України на першому плані стоїть проблема раціонального ведення галузі й отримання прибуткового якісного молока – сировини для переробних підприємств. У зарубіжних країнах із розвинутим молочним скотарством більшість корів утримують не на прив'язі і доять у залах. Основною перевагою цих технологій є те, що вони дають змогу автоматизувати процеси доїння, згодовування концентратів, зоотехнічного та ветеринарного обслуговування тварин [4, с. 50–51].

У АФ «Маяк» у Котелевському районі функціонує один із найновітніших молочних комплексів «Годувальниця» на 1000 дійних корів. Продуктивність на дою молока стано-

виставляють 180 корів за годину. Управління усіма виробничими процесами молочної ферми комп'ютеризоване. Контроль здійснюється за допомогою екранів, де фіксуються показники роботи операторів доїльного залу, добового надою, здоров'я дійного стада тощо. Комплекс також знає своїм технологічним обладнанням для очищення, охолодження та зберігання молока

У галузі рослинництва в області є теж певні досягнення. В Полтавському регіоні аграрії використовують такі енергозберігаючі високопродуктивні комбайни, як «Кейси СТХ – 500»,

«Нью Холанд», «Клаас», «Джон Дір», трактори «Джон Дір», «Кейси», посівні комплекси «Флексікоіл», «Грейн Плейнс», сівалки «Оптіма» та «Кінза», сівалка нульового циклу «Семіато», самохідний оприскувач «Джон Дір».

Отже, інноваційні перетворення поступово охоплюють аграрний сектор економіки, але поки що вони стосуються обмеженої кількості сільгоспвиробників. Активізації інноваційної діяльності в аграрній сфері заважає ціла низка несприятливих факторів, пов'язаних із обмеженістю механізмів впливу на інноваційні процеси (рис. 2).

Рис. 2. Фактори, що гальмують розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві

Насамперед слід вказати на недопрацьованість законодавчої бази і навіть повну відсутність деяких юридичних норм, досить важливих для розгортання інноваційної діяльності. Так, в Україні відсутнє законодавче визнання органічного сільського господарства, не нала-

годжена система реєстрації підприємств, що займаються виробництвом екологічно чистої продукції, не відпрацьовано стандарти якості органічного продовольства. Сучасні біопрепарати донині вносять до переліку пестицидів і агрохімікатів. Бракує належного патентно-

ліцензійного захисту на сорти та гібриди вітчизняної селекції, які внесені до Державного реєстру рослин.

Держава недостатньо дбає про розвиток організаційно-економічних форм інноваційного спрямування, не надає аграріям належної фінансової допомоги. Наприклад, в Україні відсутнє державне замовлення на елітне насіння, а це суттєво заважає впровадженню сортів вітчизняної селекції [6, с. 106–107].

Самостійне налагодження стосунків сільськогосподарських підприємств із зарубіжними партнерами, дозволене державою, теж не завжди доцільне. Наприклад, купуючи засоби захисту рослин у численних дистриб'юторів зарубіжних компаній, українські аграрії не можуть бути впевнені у якості препаратів. Підтвердити відповідність останніх дуже важко через відсутність достатньої кількості лабораторій. На ринку України спостерігається стихійне збільшення імпорту зарубіжної сільськогосподарської техніки, але держава не намагається підпорядкувати його своєму контролю. Виконання лізингових програм, розрахованих на підтримку вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки, нині загальмовано.

Недостатнє державне фінансування аграрної науки, зменшення обсягів кредитування сільськогосподарських підприємств, підвищення їх витрат на виробництво зумовлюють слабкий інтерес аграріїв до інноваційних розробок. Цьому також заважають нерозвиненість інформаційних джерел, тимчасовий характер співпраці аграрних підприємств з науково-дослідними установами, відсутність наукового супроводу при опануванні нових технологій тощо. Без ґрунтового розв'язання поставлених проблем успішний інноваційний розвиток аграрної сфери не можливий.

Інноваційні перетворення поступово поширюються в аграрному секторі економіки України. Вони ще не мають системного характеру, але умови для загальної інноваційної розбудови аграрної сфери вже створюються. Найбільш перспективними слід вважати інноваційні досягнення, які забезпечують перетворення сільського господарства на динамічну, збалансовану систему, здатну до постійного самовідтворення при погіршенні загальних умов економічного розвитку. Прискорити інноваційні зрушення в аграрній сфері можна за допомогою розв'язання цілої низки проблем, що стосуються відпрацювання правової бази, вдосконалення організаційно-економічних форм, поліпшення фінансування та інформаційного забезпечення інноваційної діяльності агропідприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії : підручник / Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. – К. : Вища школа, 1995. – 471 с.
2. Гринько Т. Щодо інноваційного потенціалу як складової інноваційної активності підприємств / Гринько Т. // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 56–58.
3. Самаріна І. Надія є! / І. Самаріна // Агробізнес сьогодні. – 2010. – № 12 (187). – С. 16–17.
4. Кудлай І. Перспективи розвитку доїльного обладнання / І. Кудлай, В. Смоляр // Агро Перспектива. – 2010. – № (125). – С. 50–51.
5. Полтавська ОДА [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua>. – Назва з екрана.
6. Скрипник А. В. Інноваційні перспективи України / А. В. Скрипник // Фінанси України. – 2008 – № 5. – С. 103–114.